

1507th toplantı, 17-19 Eylül 2024 (DH)

İnsan hakları

H46-37 Kavala v. Türkiye (Başvuru No. 28749/18)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının icrası

Referans belgeler

DH-DD(2024)803, DH-DD(2024)1019, CM/Del/CM/Del/Dec(2024)1501/H46-34

Başvuru No	Dava ismi	Karar Tarihi	Kararın kesinleştiği tarih	Sınıflandırma kategorisi
28749/18	KAVALA	10/12/2019 11/07/2022 (46§4)	11/05/2020 Büyük Daire	Karmaşık sorun ve acil bireysel önlemler

Dava konusu

Kavala davasında başvuran, 2013 yılındaki Gezi Parkı olayları bağlamında hükümeti ortadan kaldırmaya (Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 312. maddesi) ve Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimi bağlamında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya (TCK 309. madde) teşebbüs etmekle suçlanmıştır. Başvuran 18 Ekim

2017'de gözaltına alınmış ve tutuklu yargılanmasına karar verilmiştir.

10 Aralık 2019'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("Mahkeme") bu tutuklama ve tutuklu yargılamanın başvuranın suç işlediğine dair makul şüpheyi destekleyecek delillerin yokluğunda gerçekleştiğine (Sözleşme'nin 5 § 1. maddesinin ihlali) ve ayrıca başvurunu susturmak ve diğer insan hakları savunucularını caydırmak gibi farklı amaç güdüldüğüne (madde 5 § 1 ile bağlantılı 18. madde ihlali) karar vermiştir. Mahkeme ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın tutukluluğu ile ilgili başvurusunu inceleme süresinin (bir yıl, dört ay ve 24 gün), başvuranın özgürlüğünden mahrum olduğu (madde 5 § 4 ihlali) göz önüne alındığında, yeterince "hızlı" olmadığına da hükmetmiştir.

Mahkeme, 46. madde kapsamında, ihlalin ortadan kaldırılması için farklı seçeneklerin bulunmadığını değerlendirmiştir. Bu çerçevede Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun devam etmesinin yukarıda belirtilen ihlallerin devamına, ve bunun sonucunda da 46. madde kapsamında Mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğünün ihlaline yol açacağını belirtmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranın tutukluluğuna son vermek ve derhal serbest bırakılmasını sağlamak için hükümetin her türlü önlemi alması gerektiğine karar vermiştir.

Ancak başvuran serbest bırakılmamış ve bu bağlamda Bakanlar Komitesi, Sözleşme'nin 46 § 4. maddesi uyarınca, Mahkeme'ye, alınması gereken bireysel önlemlerle ilgili olarak Türkiye'nin 46 § 1. maddesi kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği sorusunu yöneltmiştir.

Mahkeme'nin Büyük Dairesi, 11 Temmuz 2022 tarihli *Kavala* (madde 46 § 4) kararında, Türkiye'nin Sözleşme'nin 46 § 1 maddesi kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmediğini tespit etmiştir. Mahkeme'ye göre Türkiye'nin aldığı belirttiği tedbirler, Türkiye'nin, ilk Kavala kararının "sonuçlarına ve ruhuna" uygun olarak "iyi niyetle" hareket etmediğine işaret etmektedir. Mahkeme ayrıca,

Türkiye'nin ilk Kavala kararında ihlal edildiğine hükmettiği Sözleşme maddelerinde korunan hakları fiilen ve etkili kılacak şekilde hareket etmediği görüşündedir.

Kararın icra aşaması

Bireysel önlemler

İç hukuktaki önemli gelişmeler

25 Nisan 2022'de Ağır Ceza Mahkemesi başvuranı hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan (TCK madde 312) mahkum etmiş ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası vermiştir. Başvuran TCK'nın 328. maddesi kapsamında isnat edilen casusluk suçundan ise beraat etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, TCK'nın 309. maddesi kapsamındaki anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçlamalarına ilişkin olarak, başvuranın fiillerinin bir bütün olarak ele alındığında sadece 312. madde kapsamındaki suçu oluşturduğuna karar vermiştir.

Başvuran, 9 Haziran 2022 tarihinde mahkumiyet sonrası tutukluluk halinin devamının kanuni dayanağının olmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru halen derdesttir.

Bölge Adliye Mahkemesi, 28 Aralık 2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını onamıştır.

Yargıtay, 28 Eylül 2023 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını onamıştır. Sonuç olarak, başvuranın hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan mahkumiyeti ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kesinleşmiştir.

Başvuran, 24 Ekim 2023 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne kesinleşmiş mahkumiyet kararına ilişkin yeni bir başvuruda bulunmuştur. Başvuran özellikle mahkumiyet kararı ve devam eden tutukluluk hali nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının, adil yargılanma hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, ifade özgürlüğünün, toplantı ve örgütlenme özgürlüğünün yanı sıra kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu başvuru halen Anayasa Mahkemesi önünde derdesttir.

18 Ocak 2024 tarihinde başvuran, Mahkeme'ye yeni bir başvuruda bulunmuş ve Sözleşme'nin çeşitli maddelerine dayanarak; kesinleşmiş mahkûmiyetiyle sonuçlanan ceza yargılamasından şikâyetçi olmuştur.

Yetkililer tarafından yapılan güncel bilgilendirmeler

Yetkililer, (DH-DD(2024)1019), hükümetin davalı Devlet olarak sorumluluklarını üstlendiğini ve Komite ile yakın işbirliğini sürdürdüğünü belirtmiştir

Bu bağlamda, yetkililer, Bakanlar Komitesi'nin eski başkanları tarafından Bakanlar ve Bakan Yardımcıları düzeyinde gerçekleştirilen toplantıların yanı sıra Genel Sekreter'in Kasım 2023'te Türkiye'ye yaptığı ziyaret ve Şubat 2024'teki üst düzey teknik toplantı da dâhil olmak üzere Kavala kararının uygulanmasını sağlamak üzere gerçekleştirilen üst düzey teknik temasları hatırlatmıştır. Komite'nin Mart 2024'te gerçekleştirilen 1492. İnsan Hakları (DH) toplantısında alınan kararlara atıfta bulunan yetkililer, ikinci üst düzey teknik toplantının 24 Ekim 2024'te yapılacağını belirtmiştir. Yetkililer ayrıca Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) eş raportörünün Haziran 2024'te Türkiye'ye yapacağı ziyarete dikkat çekerek (bkz. aşağıda), hükümetin Kavala kararının icrası kapsamında Avrupa Konseyi ile her zaman yapıcı bir işbirliği içinde olduğunu vurgulamıştır. .

Avrupa Konseyi bünyesindeki çalışmalar

Mahkeme'nin 11 Temmuz 2022 tarihli Kavala kararından (madde 46 § 4) bu yana Bakanlar Komitesi, Komite Başkanı ve Avrupa Konseyi organları tarafından gerçekleştirilen çalışmalara dair detaylı bilgiye 1483. Bakanlar Komitesi toplantısı (Aralık 2023) için hazırlanan Notlar'da yer verilmiştir. Başvuranın tutukluluğuna ilişkin bireysel tedbirler, Bakanlar Komitesi'nin her olağan ve İnsan Hakları (DH) toplantısında incelenmektedir.

Komite, 1501. toplantısında (Haziran 2024) (İnsan Hakları-DH) kabul ettiği kararda, Kavala'nın halen tutuklu olmasından derin endişe duyduğunu ve serbest bırakılmasına yönelik herhangi bir ilerleme

kaydedilmemesinden derin üzüntü duyduğunu ifade etmiştir. Komite, bir kez daha yetkili yerel mahkemeler de dahil olmak üzere tüm Türk makamlarını Kavala'nın derhal serbest bırakılmasını sağlamak için mümkün olan bütün seçenekleri değerlendirmeye davet etmiştir.

Komite ayrıca, başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı mevcut başvuruların hala incelenmemiş olmasından duyduğu ciddi endişeyi dile getirmiş ve yetkilileri, Türkiye'nin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini tam olarak dikkate alarak Anayasa Mahkemesi'nin bu başvuruları derhal karara bağlamasını sağlamaya çağırmıştır. Komite, Sekreteryaya ile yapılacak üst düzey teknik toplantının teyidini ilgiyle not etmiş ve bu toplantının somut ve sonuç odaklı ilerleme sağlamayı amaçlaması gerektiğinin altını çizmiştir. Komite ayrıca, Mahkeme'nin Kavala davasında verdiği iki karardaki bulguların istisnai niteliği göz önüne alındığında, Türkiye'nin Kavala serbest bırakılmadığı müddetçe Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini ve hukukun üstünlüğü ilkelerini ciddi şekilde ihlal etmeye devam ettiğine işaret etmiştir. Son olarak Komite, üye ve gözlemci devletleri, Mahkeme kararının uygulanmasını güvence altına almak amacıyla Türk makamlarıyla en üst düzeyde yapıcı ve sonuç odaklı diyalogu yoğunlaştırmaya ve derinleştirmeye teşvik etmiştir.

AKPM eş-raportörü 11-14 Haziran 2024 tarihleri arasında Türkiye'ye bir inceleme ziyareti gerçekleştirerek ilgili Türk makamlarıyla görüşmüş ve Kavala'yı cezaevinde ziyaret etmiştir. Eş-raportör, Türk makamlarına Mahkeme kararlarını uygulamaları ve Avrupa Konseyi ile üst düzey diyaloglarını sürdürmeleri çağrısında bulunmuştur.

Başvuranın Kural 9.1 bildirimleri ((DH-DD(2024)1026)

Başvuranın temsilcileri Komite'ye, başvuranın Anayasa Mahkemesi önünde bekleyen iki başvurusuyla ilgili herhangi bir gelişme olmadığını bildirmiştir.

Başvuranın temsilcileri, ayrıca, başvuran tarafından Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesi uyarınca, 26 Mart ve 6 Mayıs 2024 tarihlerinde Ağır Ceza Mahkemesi'ne yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunulduğuna ilişkin bilgileri yineleyerek başvuranın her iki talebinin de reddedildiğini bildirmiştir. Ayrıca, başvuranın temsilcileri, başvuranın 6 Mayıs 2024 tarihli "kanun yararına bozma" talebinin de 26 Haziran 2024 tarihinde reddedildiğini belirtmiştir.

Diğer yandan, başvuranın, Yargıtay'ın mahkûmiyeti onamasının ardından Ocak 2024'te Mahkeme'ye yaptığı ikinci başvuruyla ilgili olarak, başvuranın temsilcileri bir kez daha, bu durumun Türk makamlarının mevcut iki Kavala kararını tam olarak uygulama konusundaki devam eden yükümlülüklerini yerine getirme konusunda etkili olmadığını vurgulamıştır.

Öte yandan, başvuranın temsilcileri, başvuran ile aynı davada yargılanan ve hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun işlenmesinde başvurana yardım ettikleri gerekçesiyle hapis cezasıyla cezalandırılan diğer dört sanığın mahkûmiyetlerini onayan Yargıtay kararlarına atıfta bulunmuştur. Başvuranın temsilcileri Anayasa Mahkemesi'nin daha sonra sanıklardan birinin yeniden yargılanmasına ve serbest bırakılmasına karar verdiğini ve ikinci bir kararla da TBMM'nin Kavala'nın milletvekilliğinin düşürülmesine ilişkin kararını iptal ettiğini; ancak Anayasa Mahkemesi'nin bu kararının Parlamento tarafından uygulanmadığını belirtmiştir.

Başvuranın temsilcileri, derece mahkemelerinin, Yargıtay'ın ve parlamentonun hükümet yanlısı üyelerinin, Anayasa Mahkemesi'nin bu davadaki kararına uyma konusunda açık bir direnç gösterdiğini ve bu durumun, başvuranın Anayasa Mahkemesi'nde derdest olan başvurusunun etkinliği de dahil olmak üzere, Kavala kararı uyarınca gerekli olan bireysel tedbirlerin uygulanmasını olumsuz etkilediğini belirtmiştir..

Son olarak, başvuranın temsilcileri, Kavala'nın kendisine sunulan tüm hukuk yollarına başvurduğunu, ancak Mahkeme'nin Kavala (Madde 46 § 4) kararını vermesinin üzerinden iki yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, iki Kavala kararının uygulanması için hiçbir önlem alınmadığını iddia etmiştir. Başvuranın temsilcileri, son olarak Komite'ye (1) tamamlayıcı ortak prosedürü başlatma çağrısında bulunmuştur; (2) Mahkeme'nin kararlarının Anayasa Mahkemesi tarafından hızlı ve tam olarak uygulanması için çağrıda bulunmuştur; (3) başvuranın ne zaman ve nasıl serbest bırakılacağına dair net bir zaman çizelgesi sunan acil bir bireysel tedbir eylem planı hazırlamaları konusunda yetkililere çağrıda bulunmasını talep etmiştir.

Yetkililer cevaben, (DH-DD(2024)1029), daha önce sundukları bilgilere atıfta bulunmuş ve Komite'nin kararları hakkında ilgili yerel mahkemeleri düzenli olarak bilgilendirdiklerini vurgulamıştır. Ayrıca, yetkililer, 24 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirilecek olan üst düzey teknik toplantıya atıfta bulunarak, Türkiye'nin mevcut davadaki sorumluluklarını üstlendiğini ve Avrupa Konseyi ile işbirliğine her zaman açık olduğunu yinelemiştir. Yetkililer, son olarak, başvuranın temsilcilerinin spekülâtif nitelikte olan ve kararın icrası kapsamında ilgisi bulunmayan ve bu nedenle dikkate alınmaması gereken diğer iddialar hakkında yorum yapmak istemediklerini belirtmiştir.

Genel önlemler

Mart 2024 (İnsan Hakları-DH) toplantısında genel tedbirlere ilişkin son incelemesi sırasında Komite, Mahkeme'nin *Kavala* ve *Selahattin Demirtaş* grubu (No. 2) kararlarında Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi ile bağlantılı olarak 18. maddesi kapsamında yaptığı ve diğer Avrupa Konseyi organlarının bulgularıyla da desteklenen tespitlerin yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin derin endişe verici sorunları ortaya koyduğu yönündeki önceki kararlarını hatırlatmıştır. Komite, yetkilileri yargı organının yürütme organının olumsuz etkisinden korumak için gerekli tüm tedbirleri almaya çağırarak önceki kararlarına rağmen herhangi bir ilerleme kaydedilmemesinden bir kez daha derin üzüntü duymuştur. Uluslararası standartlara göre yargı organlarının bağımsız organlar olmasının gerektiğini vurgulayan Komite, Türkiye'nin bu sorunu çözmesi için gereken tedbirlere ilişkin kendi yaklaşımının, Mahkeme'nin 5. maddeyle bağlantılı olarak 18. maddenin ihlal edildiğini tespit ettiği diğer üye devletlere karşı açılan davalardaki uygulamalarıyla uyumlu olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle Komite bir kez daha yetkilileri, özellikle Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) yürütme erkine karşı yapısal bağımsızlığını güvence altına alarak, yargı bağımsızlığını sağlamak için tüm yasal ve diğer tedbirleri almayı güçlü bir şekilde tavsiye etmiştir; bu amaçla Komite, yetkilileri Avrupa Konseyi'nin ilgili kaynaklarından ilham almaya ve Sekreteryaya ile teknik diyalogu sürdürmeye teşvik etmiştir.

AKPM İzleme Komitesi, 18 Nisan 2024 tarihinde bir görüş alışverişinde bulunmuş ve Venedik Komisyonu'ndan Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun (HSK) oluşumu ve üyelerinin seçim usulüne ilişkin Türk mevzuatı hakkında görüş talep etme kararı almıştır.¹

Komite, 1501. İnsan Hakları toplantısında ayrıca Türk makamlarını, Anayasa Mahkemesi'nin tutuklulukla ilgili davalarda tutukluluğun gözden geçirilmemesi/geç geçirilmesine ilişkin şikayetleri Sözleşme'nin 5/4 maddesinin gereklerine uygun olarak hızlı bir şekilde sonuçlandırmasını sağlamak için öngörülen tedbirler hakkında bilgi vermeye davet etmiştir. Ayrıca, AKPM'nin Venedik Komisyonu'na yaptığı talebi dikkate alan Komite, Türk makamlarını bir kez daha, özellikle HSK'nın yürütme erkine karşı yapısal bağımsızlığını güvence altına almak suretiyle yargı bağımsızlığını sağlamak için gerekli tedbirleri almaya yönelik Sekreteryaya ile teknik diyalogu sürdürmeye teşvik etmiştir.

Türk makamları cevaben, daha önceki beyanlarını yineleyerek (ayrıntılı bilgi için bkz. CM/Notes/1475/H46-39 ve CM/Notes/1492/H46-35) özellikle mevzuatın yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını tam olarak sağladığını savunmuştur. Her üye devletin kendi hukuk kültürü ve geleneklerine dayanan bir sistemi olduğuna işaret eden yetkililer, Türkiye'de yargı bağımsızlığının esas olarak Anayasa, 6087 sayılı Hakimler ve Savcılar Kurulu Kanunu ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu ile güvence altına alındığını belirtmiştir. Yetkililer, Hâkimlerin bağımsız olduğuna; hiçbir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasıyla ilgili olarak mahkemelere veya hâkimlere emir ve talimat veremeyeceğine, genelge gönderemeyeceğine, tavsiye veya telkinde bulunamayacağına dikkat çekerek hakimlerii, bilirkişileri veya tanıkları etkilemeye teşebbüs etmenin suç olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca, yetkililer, 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğinin HSK'nın seçim usulünü Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni de dahil ederek değiştirdiğini, TBMM'nin, HSK'nın üç üyesini Yargıtay üyeleri arasından, bir üyesini Danıştay üyeleri arasından ve üç üyesini de akademisyenler ve kanunda belirtilen niteliklere sahip avukatlar arasından seçtiğini bildirmiştir. Yetkililer, Anayasa değişikliğinin, HSK'nın yapısının bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerine dayanmasını sağladığını ve Venedik Komisyonu'nun "27 Eylül 2010 tarihli Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanun Taslağına İlişkin Ara Görüş"ünde yer alan eleştirilerini ele aldığını belirtmiştir. Diğer yandan, yetkililer, 2021 seçimlerinde

¹ AS/Mon (2024) CB 03, 19 Nisan 2024

HSK'nın yedi üyesinin, Parlamentonun 470 üyesinden 450'si tarafından desteklendiğini; bu durumun da HSK'nın uzlaşmayla oluşturulduğunu gösterdiğini dile getirmiştir. Yetkililer, 31 Ocak 2024 tarihinde akademik üyelerden birinin HSK üyesi olarak atanması için Meclis'te bir seçim daha yapıldığını; fakat herhangi bir anlaşmaya varılamadığı için HSK üyesinin kura ile seçildiğine işaret ederek bu durumun, hükümetin adaylar konusunda uzlaşma sağlandıktan sonra HSK üyesi seçilmesine karar verdiğini gösterdiğini belirtmiştir.

Öte yandna yetkililer, Cumhurbaşkanı'nın Mayıs ve Haziran 2024'te verdiği üç üst düzey siyasi mesajın ve Adalet Bakanı'nın Nisan ve Mayıs 2024'te çeşitli vesilelerle verdiği üç mesajın, yürütme erkinin yargı organının bağımsızlığı ve tarafsızlığına verdiği önemi ve desteği ortaya koyduğuna dikkat çekmiştir.

Anayasa Mahkemesi önündeki yargılama süresinin uzunluğuna ilişkin olarak yetkililer, Mahkemenin mevcut davada ihlal tespit etmesinin münferit nitelikte olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda, yetkililer, artan başvuru sayısına rağmen, Anayasa Mahkemesi'nin 2012'den bu yana yapılan toplam başvuruların %83'ünü karara bağladığını² bildirmiştir. Yetkililer, Anayasa Mahkemesi'nin hukuka aykırı veya uzun tutuklulukla ilgili başvurulara öncelik verdiğine ve doğrudan bir rapörtör atayarak bir ay içinde ilgili başvurulara ilişkin kabul edilebilirlik incelemesi yapıldığına işaret ederek şikâyetin ciddi bulunması halinde, başvurunun esasının incelenmesi için bir Bölüm önüne gönderildiğini belirtmiştir.

Sekretarya'nın Analizi

Bireysel önlemler

Mahkemenin *Kavala* davasında verdiği iki kararda yer alan, başvurana karşı yürütülen ceza yargılamasının, kendisini susturmak amacıyla ceza adaleti sisteminin kötüye kullanılması anlamına geldiği ve Türkiye'nin başvuranın tutukluluğunun devamı nedeniyle 46 § 1 maddesi kapsamındaki bağlayıcı yükümlülüğünü yerine getirmediği yönündeki tespitlerine rağmen, başvuranın tutukluluğunun devam etmesi derin üzüntü ve endişe konusudur. Bu bulgular ışığında, Türkiye, başvuran serbest bırakılana kadar Sözleşme ve hukukun üstünlüğü ilkesi kapsamındaki yükümlülüklerini ciddi şekilde ihlal etmeye devam etmektedir ve Komite bunun altını çizmeli ve ayrıca üye devletleri ve Genel Sekreteri Türk makamlarıyla ikili temaslarında bu konuyu gündeme getirmeye davet etmelidir.

16 ve 17 Mayıs 2023 tarihlerindeki 4. Avrupa Konseyi Zirvesi'nde kabul edilen Reykjavik Deklarasyonu'nun, Sözleşme sisteminin uzun vadeli sürdürülebilirliği, bütünlüğü ve güvenilirliğinin sağlanması için Mahkeme kararlarının uygulanmasının ve bu sürecin etkin bir şekilde denetlenmesinin temel önemini vurguladığı ve Devlet ve Hükümet Başkanlarına kararların uygulanmasında güçlükler yaşanması halinde siyasi diyalogun güçlendirilmesi çağrısında bulunduğu bir kez daha hatırlatılmaktadır.

Komite, 1501. toplantısında, Sekretarya ile yapılacak üst düzey teknik toplantının teyidini ilgiyle not etmiş ve bunun somut ve sonuç odaklı ilerleme sağlamayı amaçlaması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu bağlamda, Sekretarya ile 24 Ekim 2014 tarihinde Türkiye'de gerçekleştirilecek olan ikinci üst düzey teknik toplantıya ilişkin olarak Türk yetkililer tarafından sağlanan bilgilere yer verilebilir.

Komite, Mahkeme'nin mevcut davadaki iki kararında yer alan bulguların son derece ciddi niteliğini ve başvuranın tutuklu kaldığı sürenin ve *Kavala* davasında verilen iki karardan itibaren geçen sürelerin uzunluğunu göz önünde bulundurarak, yetkililerin teknik toplantıyı kararın tam olarak uygulanması için gereken hem bireysel hem de genel tedbirlere ilişkin somut ve sonuç odaklı öneriler getirmek için kullanmaları gerektiğini vurgulayabilir.

Son olarak, Anayasa Mahkemesi'nin, Mahkeme'nin bulgularını, özellikle de Sözleşme'nin 18. ve 46 § 4 maddeleri kapsamındaki gerekçelerini tam olarak dikkate alarak, başvuruları hızlı bir şekilde inceleyerek başvuranın tutukluluğuna son verme yetkisine sahip olduğu hatırlatılmaktadır. İlki iki yıldan uzun bir süre önce yapılmış olmasına rağmen, Anayasa Mahkemesi'nin başvuranın iki bireysel başvurusunu hala incelememiş olması derin bir üzüntü konusu olmaya devam etmektedir. Mahkeme kararlarının uygulanmasının, yargı da dahil olmak üzere tüm makamların ortak sorumluluğu olduğunu hatırlatan Komite, bu nedenle, bir kez daha, ilgili tüm Türk makamlarını, başvuranın derhal serbest

² Bu oran son beş yıl için %87,8'dir.

bırakılmasını sağlamak için ellerinde bulunan tüm hukuki veya diğer yollarla somut adımlar atmaya ve Türkiye'nin Sözleşme uyarınca Mahkeme kararlarına uyma konusundaki koşulsuz yükümlülüğünü yerine getirmeleri yönünde güçlü bir şekilde uyarabilir.

Genel önlemler

Kavala'nın mahkûmiyetinin ardından tutukluluğunun hukuki olmadığına ilişkin Anayasa Mahkemesi önündeki ikinci şikâyetinin 9 Haziran 2022 tarihinden bu yana, yani 27 aydan fazla bir süredir derdest olduğu, oysa Mahkeme'nin ilk Kavala kararında, Kavala'nın tutukluluğuna ilişkin şikâyetini inceleyen Anayasa Mahkemesi önündeki yargılamanın uzunluğu (yaklaşık 17 ay) nedeniyle Sözleşme'nin 5/4 maddesinin ihlal edildiğine hükmettiği hatırlatılmaktadır. Yetkililerin, Mahkeme'nin Kavala davasındaki bulgularının münferit niteliğine ilişkin beyanlarının aksine, bu davada ve tutuklularla ilgili diğer bazı davalarda düzenli olarak bir gecikme olduğu görülmektedir ve bu nedenle Bakanlar Komitesi, yerel makamları Anayasa Mahkemesi'nin bu tür kararları hızlı bir şekilde vermesini sağlamaya teşvik etmektedir.³

Yetkililer tarafından Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen tüm davaların yüzdesine (%83) ilişkin olarak verilen bilgiler, mevcut kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali ile ilgili şikâyetleri inceleme hızına veya bu tür yargılamaların ortalama süresine açıklık getirmemektedir. Raportörlerin kabul edilebilirlik incelemesini tamamlamaları için öngörülen bir aylık süre sınırı, Bölümlerin şikâyetlerin esasını incelediği sonraki aşamalarda gecikmeler yaşandığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle Komite, yetkilileri, özellikle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali ile ilgili öncelikli davaların esastan incelenmesini hızlandırmaya odaklanan, zaman sınırlaması getirilmesi de dahil olmak üzere özel tedbirler almayı davet edebilir.

Mahkeme'nin 5. madde ile bağlantılı olarak 18. madde'nin ihlal edildiği tespitine ilişkin genel tedbirlerle ilgili olarak Komite, önceki toplantılarında Mahkeme'nin Kavala ve Selahattin Demirtaş grubu (No. 2) kararlarında 5/1. madde ile bağlantılı olarak 18. madde kapsamında yaptığı ve diğer Avrupa Konseyi organlarının bulgularıyla da desteklenen tespitlerin, yargı organının bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin derin endişe verici sorunları ortaya koyduğu sonucuna varmıştır. Komite, bu davaları incelerken, özellikle HSK'nın yürütme erkine karşı yapısal olarak bağımsızlığını güvence altına almak suretiyle yargı organının bağımsızlığını sağlamak için yetkilileri tüm yasal ve diğer tedbirleri almayı güçlü bir şekilde tavsiye etmektedir. Bu konuda hiçbir ilerleme kaydedilmemiş olması derin bir üzüntü konusudur.

Bu bağlamda, Venedik Komisyonu'ndan HSK'nın oluşumu ve üyelerinin seçim usulüne ilişkin Türk mevzuatı hakkında bir görüş hazırlamasının talep edildiği hatırlatılmaktadır (bkz. yukarıda). Venedik Komisyonu'nun gelecekteki bulguları ve önerileri, mevcut mevzuat eksiklikleri ve yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanması için gereken tedbirler konusunda Türk makamlarına yol gösterebilir. Bu Notların hazırlandığı sırada Venedik Komisyonu henüz görüşünü bildirmemiştir.⁴

Komite, Mart 2025 tarihinde yapılacak İnsan Hakları toplantısında genel tedbirlere ilişkin incelemesini sürdürmeye karar verebilir. O zamana kadar, yargının bağımsızlığını sağlamak amacıyla HSK'nın yürütmeye karşı yapısal bağımsızlığını güvence altına almak için gereken yasal ve diğer tedbirlerin belirlenmesi ve bu konunun Sekreteryaya ile yukarıda bahsi geçen üst düzey teknik toplantının gündemine dahil edilmesi için yetkilileri güçlü bir şekilde teşvik edebilir.

³ Örneğin bkz, CM/Del/Dec(2024)1492/H46-34

⁴ Bu Notların hazırlandığı sırada Venedik Komisyonu Sekreteryası, Türk makamlarının ziyaret tarihlerini teyit etmesini beklemekteydi.